

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Климович Юлії Юріївни «Формування професійної компетентності майбутнього філолога засобами перевернутого навчання»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю
015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Актуальність теми дисертації пов'язана з глобалізаційно-інформаційним характером сучасної цивілізації, соціально-економічними змінами, світовою пандемією, війною на території нашої держави, що актуалізували формат дистанційного та змішаного навчання і підвищили частку самостійності здобувача в навчанні та формуванні власної траєкторії особистого і професійного розвитку.

Вибір суб'єкта дослідження – майбутнього фахівця іноземної філології – зумовлений поступовою інтеграцією України в європейський освітній та науковий простір і його роллю як ефективного комунікатора та ретранслятора іншомовної культури. Сучасний фахівець-філолог повинен володіти здатністю не лише аналізувати мовну систему, але й прогнозувати її зміни у світлі діджиталізації мовного середовища, бути орієнтованим на традиційні й нестандартні сфери діяльності (у сферах перекладу, викладання, журналістики, маркетингу тощо), вміти працювати в онлайн-середовищі, де нині сконцентрована велика кількість професійно значущих знань.

Обраний дисертанткою педагогічний засіб для формування у майбутніх фахівців іноземної філології професійної компетентності являє собою відмінний від традиційного підхід до організації аудиторної та самостійної позааудиторної роботи, що забезпечує гнучкість, умотивованість до оволодіння майбутньою професією та спонукає студентів до навчання впродовж життя. Освітній потенціал перевернутого навчання як інноваційної педагогічної технології сприяє підвищенню мотивації здобувачів освіти до самостійного формування власної траєкторії професійного розвитку та виводить процес формування професійної компетентності майбутніх фахівців на якісно інший рівень, для чого необхідна зміна підходів викладання та розробка комплексного науково-методичного забезпечення реалізації цього процесу. Розв'язання такого завдання презентує дисертаційна робота здобувачки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до комплексної теми науково-дослідної роботи кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління Житомирського державного університету імені Івана Франка «Професійна підготовка майбутніх фахівців в умовах ступеневої освіти»

(державний реєстраційний номер 0110U002274). Тему дисертації затверджено вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 14 від 30. 10. 2020 р.).

Достовірність та обґрунтованість одержаних результатів. Обґрунтованість результатів дослідження підтверджується логікою та виваженістю підходу до формування структури і змісту роботи для досягнення завдань дослідження; обраними для їх реалізації науково-методологічними підходами (системно-структурним, діяльнісним, особистісно орієнтованим, компетентнісним, технологічним та соціокультурним); глибоким науковим аналізом (методом контент-аналізу, аналізу термінів) терміносистеми дослідницької роботи («компетентність», «педагогічна технологія», «перевернуте навчання»), освітньо-професійних програм підготовки провідних вітчизняних ЗВО, діагностичним вивченням різних аспектів проблеми (дослідження обізнаності та ставлення здобувачів освіти до сучасних трендів та тенденцій вищої освіти (с. 31), опитування фахівців-філологів щодо значущих soft skills у професійній діяльності (с. 74–75). Дисертантка обґрунтовує логічні взаємозв'язки між розробленими моделями «рівнів вторинної мовної особистості», структурою професійної компетентності майбутнього філолога, «алгоритмом формування професійної компетентності майбутнього філолога засобами перевернутого навчання»; доводить актуальність і необхідність перевернутого навчання для фахівців іноземної філології, обґрунтовуючи його особливості, представляючи ролі студента й ознаки ефективного педагогічного «перевернутого» менеджменту (підрозділ 2.1). Репрезентативними і достатніми є джерельна база дослідження та її наукове вивчення, апробація одержаних результатів на наукових заходах міжнародного і всеукраїнського рівнів (11 конференцій, у тому числі 5 міжнародних) та кількість публікацій (18 статей, з них 4 у вітчизняних фахових виданнях), в яких оприлюднено висновки дослідження.

Здобувачка досягла наукових результатів завдяки комплексному добору загальнонаукових і педагогічних методів дослідження, достатньому використанню наукового та емпіричного матеріалу, виваженому підходу до планування і проведення експериментальної роботи: зокрема, обґрунтування критеріїв, показників та рівнів сформованості професійної компетентності майбутнього філолога (табл.2.6), проведення констатувального, пілотного (на окремій вибірці студентів) та формувального етапів експерименту, долученню експертів для експериментальних цілей дослідницької роботи, використання статистичного методу (t-критерій Стюдента) для об'єктивного визначення рівня сформованості професійної компетентності майбутніх філологів. Для вивчення показників сформованості досліджуваного поняття за кожним

критерієм здобувачкою використано відповідний діагностичний інструментарій, який представлено як власне розробленими питальниками, так і стандартизованими методиками. Кількість і якість використаних матеріалів, докладність і чіткість їх аналізу засвідчує належний рівень достовірності дисертаційної роботи. Широкою і достатньою є експериментальна база дослідження, представлена п'ятьма закладами освіти чотирьох регіонів – Житомирської, Закарпатської, Івано-Франківської, Рівненської та Чернігівської областей. Дисертація містить логічно структуровані додатки, які доповнюють, узагальнюють зміст дослідження та розкривають методику експериментальної роботи.

Ступінь новизни основних результатів дисертації визначається тим, що науково обґрунтовано та поглиблено теоретико-методологічні засади визначення дидактичного потенціалу перевернутого навчання в професійно-педагогічній підготовці майбутніх філологів та розроблено авторську модель формування професійної компетентності майбутнього філолога засобами перевернутого навчання; удосконалено понятійно-категорійний апарат, зміст, форми та методи професійного саморозвитку студентів-філологів засобами перевернутого навчання; набули подальшого розвитку положення щодо впровадження у навчальний процес закладів вищої освіти інноваційних форм, методів і засобів технології перевернутого навчання з метою формування професійної компетентності майбутніх філологів шляхом самостійного планування траєкторії їх подальшого професійного розвитку.

Практична цінність результатів дослідження визначається можливістю використання матеріалів дисертації та обґрунтованих у ній положень у практичній діяльності закладів вищої освіти, зокрема під час упровадження протиепідемічних та/або безпекових заходів на території країни; у процесі викладання суспільно-гуманітарних дисциплін у межах професійно-адаптованого курсу, що охоплює усі аспекти професійної підготовки майбутніх філологів, з використанням системи управління навчанням (СУН) Canvas by Instructure у закладах вищої освіти; під час написання навчальних посібників з методики навчання іноземної мови; у розробці та впровадженні в освітній процес програми вибіркової дисципліни «Технології змішаного, перевернутого та гібридного навчання у вищій школі» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, яка може бути використана у процесі вдосконалення відповідних освітньо-професійних програм. Також матеріали дослідження можуть бути використані науково-педагогічними, педагогічними працівниками закладів вищої та фахової передвищої освіти, які здійснюють підготовку майбутніх філологів, та здобувачами вищої освіти різних рівнів.

Повнота викладу результатів дисертації у наукових публікаціях. Вірогідність наукових положень дослідження зумовлена комплексним підходом до розв'язання його завдань, методологічною обґрунтованістю вихідних положень. Окремі аспекти роботи і результати дослідження були обговорені на засіданнях кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління Житомирського державного університету імені Івана Франка упродовж 2021-2024 років. Теоретичні положення й основні результати дослідження оприлюднено на 11 науково-практичних конференціях, з яких 5 міжнародних, 5 всеукраїнського і регіонального рівнів. Із необхідною повнотою матеріали дисертації викладено у 18 наукових працях (14 одноосібних), із яких 4 засвідчують основні наукові результати дисертації, що виконує вимоги пунктів 8,9 Постанови КМУ №44 від 12.01.2022 р.

Дані про відсутність текстових запозичень і порушень академічної доброчесності. Аналіз дисертації на предмет запозичень і порушень академічної доброчесності засвідчує про достатній рівень її унікальності. Наявні в роботі запозичення не мають ознак плагіату і є правомірними.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, наукове і практичне значення одержаних результатів, висловлюємо окремі зауваження дискусійно-рекомендаційного характеру, що потребують уточнень:

1. У дисертаційній роботі охарактеризовано рівні розвитку вторинної мовної особистості філолога (с. 82, рис.1.8). На нашу думку, зміст дисертації набув би більшої повноти, якби авторка в роботі детальніше відобразила, яким чином елементи структури професійної компетентності майбутнього філолога співвідносяться з рівнями розвитку вторинної мовної особистості філолога.

2. До складу організаційно-процесуального блоку моделі (с. 129, рис. 2.6) та на с. 135 дисертації зазначено використовувати в роботі групи методів: комунікативні та комбіновані. Доцільно було б у тексті дисертації надати критерії та обґрунтування такого розподілу методів перевернутого навчання.

3. Самостійний онлайн-етап перевернутого навчання передбачав роботу майбутніх філологів із системою управління навчанням (СУН) Canvas by Instructure. Дисертанткою досліджено низку СУН, що використовуються у вітчизняних ЗВО (с. 167–169). На нашу думку, доцільно було б представити характеристику кожної СУН за визначеними авторкою критеріями, що значно підсилило б практичне значення роботи.

Водночас зазначені позиції мають дискусійно-рекомендаційний характер і не применшують теоретичної та практичної значущості результатів наукового дослідження дисертантки. Можемо констатувати, що проведене дослідження досягло своєї мети, поставлені завдання виконано, дослідницька гіпотеза

підтверджена одержаними результатами, висновки до дисертації відповідають завданням і змісту роботи та є обґрунтованими.

Загальний висновок. У цілому дисертація Климович Юлії Юріївни є цілісною, самостійною, завершеною науковою працею на правах рукопису, яку виконано на актуальну тему з використанням наукових методів дослідження. Робота характеризується логічністю змісту, обґрунтованістю наукових положень і висновків, містить наукові теоретично-обґрунтовані результати, які мають наукову новизну, теоретичне і практичне значення, свідчать про особистий внесок здобувачки та достатньо представлені в наукових публікаціях. Дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України №44 від 12.01.2022 р., зі змінами, внесеними Постановами КМУ №341 від 21.03.2022, №502 від 23.05.2023), а її авторка – Климович Юлія Юріївна – заслуговує присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Рецензент:

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри професійно-педагогічної,
спеціальної освіти, андрагогіки та управління
Житомирського державного
університету імені Івана Франка

Наталія МИРОНЧУК

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ:
Начальник відділу кадрів Житомирського
державного університету
імені Івана ФРАНКА

